

Rödingen är en av våra allra vackraste fiskar, kanske också en av de godaste. Inte konstigt att den blivit en av våra mest uppskattade sportfiskar. Den uppträder i många olika former. Mäktiga berömda har storrödingarna i Vättern, Sommen, Unden och några andra större djupvattensjöar blivit.

Rödingen är en verklig kallvattensfisk och förekommer hos oss som en relik från istiden. Det är också främst i fjällmarkernas sjöar den klarat sig kvar och blivit medlem av den ordinarie fiskfaunan. De spontana bestånd som finns söder om Dalälven är få och måste ur vetenskaplig synpunkt betraktas som riksintressanta.

Ö. Nedsjön *En hotad rödingsjö*

ett unikt rödingbestånd gjorde Ö. Nedsjön till Sveriges största kalkningsprojekt
Text o. foto: Jan Grahn /N

Östra Nedsjön hyser Sveriges kanske sydligaste rödingpopulation, och förmodligen förvånar det en och annan att vi har röding så långt söder ut i vårt avlånga land. Östra Nedsjön ligger ju blott ett par mil från Göteborg. Med sina vidsträckta djupområden, klara vatten och steniga stränder påminner dock Nedsjön i sin bergiga, skogklädda omgivning inte så litet om sjöarna i norra barrskogsregionen.

Tyvärr har såväl en sjöreglering som ökad konkurrens från andra fiskarter haft menlig inverkan på rödingstammen i Östra Nedsjön. Vid provfisken 1966 konstaterade man bl.a. att fiskarnas tillväxt och kondition försämrats. Det verkligt allvarliga hotet mot det unika rödingbeståndet kom dock genom en alltmera tilltagande vattenförsurning i slutet av sextiotalet.

Förutom att Östra Nedsjön ligger i ett område som är extremt känsligt för försurning saknar Nedsjön i likhet med många andra rödingsjöar naturliga buffertsystem som kan motverka en försurningsprocess. Hösten 1970 visade undersökningar på dramatiska sänkningar av vattensystemets pH-värden. Resultatet av provtagningarna ute i sjön var närmast chockerande med tanke på laxfiskarnas känslighet för låga pH-värden. Med ett pH av 5,05 var rödingreproduktionen direkt hotad och en snabbinsats av nöden.

På initiativ av fiskerikonstulenten Sander och Östra Nedsjöns fiskevårdsförening startades nu en operation sjöräddning, som idag blivit ett stort forsknings- och naturvårdsobjekt med en rad instanser och myndigheter inkopplade.

Genom omedelbar kalkning av själva sjön lyckades man hejda försurningen och avvärja det akuta hotet mot röding- och öringbestånden. Östra Nedsjön har också en öringstam.

För att ytterligare förbättra situationen och uppnå en tillfredsställande långtidsverkan har man sedermera genomfört nya förkalkningar, varvid man låtit sprida kalken längs bäckar, på sjöstränder och annan mark i tillrinningsområdet. Sjön visar nu genomsnittliga pH-värden runt 6,0, och förutom denna påtagliga förbättring av sjöns pH kan man också notera en ökad alkalinitet.

Mera än 2000 ton har förbrukats till en kostnad överstigande en halv miljon kronor. Därmed har aktionen vid Östra Nedsjön blivit landets största kalkningsprojekt.

Vid 1900-talets början fångades i Nedsjön mellan 700–800 kg röding årligen. Beståndet ansågs småvuxet då det vanligen gick 4–5 fiskar på ett kilo.

Då vattentemperaturen sjunker under senhösten leker Nedsjöns rödingar utanför stränderna ovan grus- och stenbottnar, och i början av november 1975, då artikelns bilder togs, bedrev man avelsfiske på lekplatserna.

Några hundra rödingar nätfångades och de lekmogna honorna kramades på rom, som efter befruktning fraktades till fiskodling för vidareutveckling till yngel, vilka i sinom tid sedan skall återutplanteras. Förfarandet garanterar forskarna och fiskebiologerna bästa möjliga reproduktion.

De avelsfiskade rödingarna fick också längd och vikt registrerad, och på ett hundratal frampreparerades dessutom otoliterna (hörselstenar) för noggrann åldersbestämning. Överhuvud taget följer fiskebiologerna utvecklingen av östra Nedsjöns rödingsbestånd mycket noga; en utveckling som nu är betydligt mera positiv än för några år sedan ...

Kanske kan kommande utvärderingar av Nedsjöns kalkningsprojekt bidra till att göra oss bättre rustade i kampen mot den alltmera tilltagande försurningen av våra vattendrag. Om än aldrig så viktiga kan kalkningar på sikt dock aldrig bli något annat än ett slags uppehållande försvar. Slutgiltigt måste försurningen angripas vid källan (eliminering av svavel- och kväveoxidutsläpp osv.). Dessvärre är det då också i hög grad ett internationellt problem, som förmodligen får vänta på sin lösning. Tyvärr verkar det ju som om inte ens våra egna myndigheter till fullo förstått hur allvarlig situationen är ... Inte bara för pH-känsliga laxfiskar. ■

